

Verslag van malacologische inventarisatie voormalige vuilstort Langerijp bij Appingedam (provincie Groningen) op 15-08-2009

Anthonie van Peursen & Jan Kuiper

Inleiding

Jan Kuiper werd geïnformeerd over de plannen van de gemeenteraad van Appingedam dat men het voormalige stort bij Langerijp (vlak bij zijn woning) wilde saneren. Bij navraag bleek het niet om een echte sanering te gaan. Volgens de gemeente had men de opdracht van de provincie om de bomen te rooien op de voormalige vuilstort en wilde men daarom dit terrein saneren¹. Dit omdat in de bomen predatoren² zitten die een bedreiging vormen voor de beschermende weidevogel soorten in de buurt.

Bij een betere bestudering van het bestemmingsplan bleek het toch wel wat anders in elkaar te zitten. De gemeente was van plan om de bovenlaag te verwijderen, dan afvalpuin uit Appingedam erop te storten en vervolgens het geheel weer af te dekken met een bovenlaag. Dit is toch wel heel iets anders dan een echte sanering. Daarom heeft Anthonie van Peursen, als aanspreekpunt van de Excursiecommissie van de NMV, toestemming gevraagd om een inventarisatieonderzoek uit te mogen voeren. Dit omdat in overeenstemming met de landelijk geldende flora- en faunawet er eerst een gebiedsinventarisatie moet plaatsvinden voordat men ingrijpende werkzaamheden gaat verrichten in een natuurgebied.

In eerste instantie werd er toestemming verkregen op een vrijdag na een tweede gemeenteraadsvergadering met onder andere het onderwerp 'sanering van de voormalige vuilstort Langerijp'. Tegen deze toestemming heeft Anthonie om twee redenen bezwaar gemaakt:

- Ten 1^e Gezien de inzet van de deelnemers zijn alleen de zaterdag en zondag geschikt voor een dergelijk onderzoek
- Ten 2^e De datum van de inventarisatie moet wel passen in het al vastgestelde NMV- excursieprogramma voor 2009

Daarop werd er toestemming gekregen voor de gevraagde datum.

De dag zelf

Omdat het de bedoeling was (en het is ook gelukt) om zoveel mogelijk gegevens op de dag zelf genoteerd te hebben was er een strak programma.

10.30	start aan de Langerijp
10.35 – 10.45	groepen indelen (land, zoetwater)
10.45 – 14.00	verzamelen
14.00 – 16.00	determineren gegevens
16.30 – ca. 17.00	gegevens verwerken in totaal overzicht

De gegevens (exclusief de anatomische) zijn dan ook op dinsdag 18 augustus naar een van de contactpersonen van de gemeente gestuurd. Wat in dank is aanvaard zoals uit de opgenomen mailreactie blijkt:

From: Geesink, P.A.

To: drs. A.D.P. van Peursen

Cc: Dost P

Sent: Thursday, August 20, 2009 4:24 PM

Subject: RE: Verslag van Malacologische inventarisatie voormalige vuilstort Langerijp op 15

Geachte heer van Peursen,

Hartelijk dank voor de toezending van het verslag.

Heb met belangstelling kennis genomen van de uitkomsten van de inventarisatie.

Houdt mij ook zeker aanbevolen voor een copie van het artikel in uw tijdschrift Spirula.

Met vriendelijke groet,

Lex Geesink

Dankzij de goede inzet van de deelnemers: Ruud Bank, David Baron en een neefje, Rein Meijer, Michiel Schipper en zoon, Bert Jansen, Jan Kuiper, Henk Jan Kwant, Anthonie & Dorine van Peursen, Robert Reuselaars, Herman & Hennie Roode en Frits Zandvoort, kon het strakke programma uitgevoerd worden en rond 15 uur (eerder dus dan gepland) werden de gegevens dan ook ingevoerd in de laptop. Dat het een succes werd was ook te danken aan de inzet van de buurtbewoners. De interesse van de buurtbewoners, vooral enkele kinderen, was erg groot. Voor sommigen ging er werkelijk een geheel nieuwe wereld open. Slakken bleken toch wel veel boeiender dan gedacht!

Nadat de verschillende groepen in (land- en/of zoetwater) waren ingedeeld kon de inventarisatie beginnen. Het was schitterend weer maar daardoor ook wel erg droog. Wanneer het vochtiger was geweest, zou naar alle waarschijnlijkheid de hoeveelheid gevonden soorten nog groter geweest zijn. De soorten waarvan meteen in het veld de naam kon worden vastgesteld werden weer teruggezet, enkele andere werden meegevoerd voor nader onderzoek met een loupe en/of anatomisch onderzoek (waaronder de diverse naaktslakken die door een specialist van Naturalis te Leiden definitief op naam werden gebracht).

Robert Reuselaars bemonstert sloot zuidzijde

Ruud Bank bemonstert de Grote Heek

Het invoeren van de gegevens in de computer

Nadat iedereen in de loop van de middag samenkwam met zijn/haar vondsten kon er van een heerlijke warme lunch worden genoten. Deze werd beschikbaar gesteld door de buurtbewoners. Daarna werden de uit het veld meegenomen soorten gedetermineerd (niet anatomisch) en konden de soorten worden ingevoerd in de soortenlijst. In eerste instantie hadden we gerekend op een 20 tot 30 soorten, de voorlopige inventarisatielijst beslaat echter 44 soorten waarvan zelfs één gevoelige soort en één bedreigde soort van de "Rode Lijst" (zie Tabel).

Al met al een prima resultaat voor een dag zoeken in het vrijwel ongerepte gebiedje, wat zo lang verschoond is gebleven van menselijk ingrijpen. Deze natuurlijke rust heeft geresulteerd in een grote soortenrijkdom van weekdieren, hetzelfde zal waarschijnlijk ook het geval zijn voor insecten (inventarisatie door Hennie Roode verbonden aan het Natuurmuseum E. Heimans te Zaandam) en andere lagere dieren (toekomstige inventarisaties hiervan zullen wellicht al in de herfst van 2009 plaatsvinden en daarna in het voorjaar van 2010). De plaatselijke flora werd en passant natuurlijk ook bekeken en het is duidelijk dat de Grote kaardenbol aanwezig was en wellicht ook de Daslook.

Het onderzochte gebied

Op de Google opnamen (zie foto) is het onderzochte terrein goed te zien.

In de sloot aan de zuidzijde (nr. 1) en de sloot aan de oostzijde

(nr. 5) werden zoetwatermollusken gevonden. In de sloot aan de noordzijde (nr. 2) werden geen mollusken aangetroffen. In het qua geur sterk vervuilde water werden wel larven van insecten aangetroffen. Dat deze sloot sterk vervuild is, is op zich niet opzienbarend omdat de sloot aan de steile kant van de voormalige vuilstort ligt. Dus dat er veel vervuilende stoffen in deze sloot zijn gespoeld is erg waarschijnlijk. Ook De Grote Heek is bemonsterd en zijn zoetwatermollusken aangetroffen. Omdat we geen boot ter beschikking hadden was het niet mogelijk om monsters te nemen aan de westzijde van de voormalige vuilstort. Wel zijn er enkele monsters genomen op de grens van het weiland en het water grenzend aan de voormalige vuilstort. Er is wel een poging ondernomen om aan de westzijde van de voormalige vuilstort zelf bij het water van De Gote Heek te komen maar gezien de dichtheid en hoogte van de begroeiing (voornamelijk bramen en brandnetels) in combinatie met de steilte van de helling was dat niet mogelijk zonder hulpmiddelen zoals touwen en kapmesen. In een regenplaats in het weiland (kavel 392) ten noorden van nr. 2 is de soort *Galba truncatula* (Leverbotslak) gevonden.

Uiteraard is op de voormalige vuilstort zelf naar landmollusken gezocht. Het was duidelijk een ongerepte begroeiing maar tevens ook duidelijk een niet meer gebruikte vuilstort. Door het inklinken van de grond lag er veel plastic aan de oppervlakte.

De bemonsterde locaties

Monster uit de Grote Heek

<i>Acroloxus lacustris</i>	Kapslak		<i>Hippeutis complanatus</i>	Vlakke schijfhoren	
<i>Aegopinella nitidula</i>	Bruine blinkslak		<i>Limax maximus</i>	Grote aardslak	
<i>Anisus vortex</i>	Draaikolkschijfhoren		<i>Lymnaea stagnalis</i>	Gewone poelslak	
<i>Anodonta anatina</i>	Vijvermossel		<i>Musculium lacustre</i>	Moeras-hoornschaal	
<i>Arion lusitanicus</i>	Spaanse wegslak	*	<i>Oxychilus cellarius</i>	Kelder-glansslak	
<i>Arion hortensis</i> ?	Zwarte wegslak?	*	<i>Oxychilus draparnaudi</i>	Grote glansslak	
<i>Arion spec</i>	Wegslak soort	*	<i>Oxyloma sarsii</i>	Tweeling-barnsteenslak	# BE
<i>Bithynia tentaculata</i>	Grote diepslak		<i>Physa fontinalis</i>	Bron-blaashoren	
<i>Boettgerilla pallens</i>	Wormnaaktslak		<i>Pisidium nitidum</i>	Glanzende erwtenmossel	
<i>Bithynia leachii</i>	Kleine diepslak		<i>Planorbarius corneus</i>	Posthoornslak	
<i>Carychium tridentatum</i>	Slanke dwergslak		<i>Planorbis planorbis</i>	Gewone schijfhoren	
<i>Cepaea nemoralis</i>	Gewone tuinslak		<i>Punctum pygmaeum</i>	Dwergpuntje	
<i>Cochlicopa lubrica</i>	Glanzende agaathoorn		<i>Radix balthica</i>	Ovale poelslak	
<i>Cornu aspersum</i>	Segrijnslak		<i>Sphaerium corneum</i>	Gewone hoornschaal	
<i>Deroceras laeve</i>	Kleine akkerslak		<i>Stagnicola palustris</i>	Moeraspoelslak	
<i>Deroceras reticulatum/agreste</i>	Gevlekte aardslak/ Witte akkerslak	# GE *	<i>Succinea putris</i>	Gewone barnsteenslak	
<i>Discus rotundatus</i>	Boerenknoopje		<i>Trochulus hispidus</i>	Gewone haarslak	
<i>Dreissena polymorpha</i>	Gewone driehoeksmossel		<i>Unio pictorum</i>	Schildersmossel	
<i>Galba truncatula</i>	Leverbotslak		<i>Vallonia costata</i>	Geribde jachthoornslak	
<i>Gyraulus albus</i>	Witte schijfhoren		<i>Vallonia pulchella</i>	Fraaie jachthorenslak	
<i>Haitia acuta</i>	Puntige blaashoren		<i>Valvata piscinalis</i>	Vijver-pluimdrager	
<i>Hippeutis complanatus</i>	Vlakke schijfhoren		<i>Viviparus contectus</i>	Spitse moerrasslak	

Tabel met de gevonden soorten

= Rode Lijst soort (BE = bedreigd, GE = gevoelig)

* = anatomische soortbepaling

Tot slot

Zoals blijkt uit de opgenomen scan van de “Eemsbode” heeft deze inventarisatie in ieder geval de aandacht getrokken van de lokale pers. De foto's in dit verslag zijn gemaakt door Anthonie & Dorine van Peursen en Rainne Wieringa.

Geraadpleegde literatuur

KERNEY, M.P. & R.A.D. CAMERON (1980): Elseviers slakken-gids. – Amsterdam/Brussel (Elsevier): 310 pp., 24 platen.

JANSSEN, A.W. & E.F. DE VOGEL (1965): Zoetwatermollusken van Nederland. – Amsterdam (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie): 160 pp.

Mollusken verzameld in de begroeiing

Arion lusitanicus

- 1 Volgens van Dale is de letterlijke betekenis van saneren gezond maken en in figuurlijk zin zuiveren, ordenen, op orde stellen.
- 2 Dat de beschermde roofvogelsoorten die in de bomen zitten ook predatoren zijn daar werd voor het gemak aan voorbij gegaan.

Adressen van de schrijvers:

Anthonie van Peursen	Jan Kuiper
Tarweakker 65	Langerijp 4
2723 TB Zoetermeer	9901 TL Appingedam

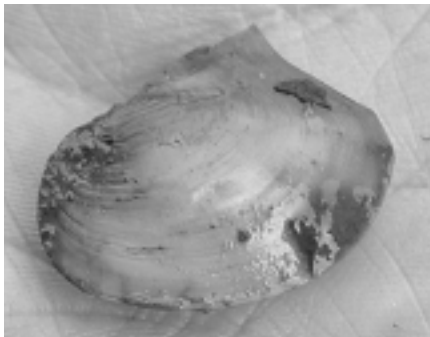
Bedreigde soort slak bij Langerijp

APPINGEDAM – De omwonenden die er op tegen zijn dat de gemeente Appingedam van de voormalige vuilstort aan de Langerijp een natuurgebied gaat maken, hebben het eerste wapen in handen. Tijdens een inventarisatie van het al jaren ongerepte gebiedje door 15 leden van de NMV (Nederlandse Malacologische Vereniging = weekdieronderzoekers) is de zeldzame Tweeling Barnsteenslak aangetroffen. Het onderzoek naar land- en zoetwaterslakken en mossels stond onder leiding van Prof. Dr. Ruud Bank en Drs.

Anthonie van Peursen. Ook een hydrobioloog van Rijkswaterstaat en twee mensen van het Natuurmuseum Heimans uit Zaandam waren onder de aanwezigen. Er werd veel meer gevonden dan verwacht. In totaal 44 soorten konden op naam worden gebracht en van enkele diertjes werd een monster meegenomen om te laten onderzoeken door specialisten van Naturalis in Leiden. De meest bijzondere vondsten waren de Tweeling Barnsteenslak, een soort die als bedreigd op de Rode lijst van het NMV staat, en de

Witte Aardslak, een gevoelige soort van dezelfde lijst. Verdere onderzoeken naar beschermde dieren en planten op de voormalige vuilstort zijn gepland in de herfst en in het voorjaar en de zomer van 2010.

Eemsbode 2-09-2009

Anodonta anatina (juveniel)

Anisus vortex

Stagnicola palustris

FERNAND & RIKA DE DONDER

Melsbroeksestraat 21

B-1800 Peutie-Vilvoorde - BELGIUM

Tel.: +32 (0)2 253 99 54 - Fax: +32 (0)2 252 37 15

e-mail: fernand.de.donder@pandora.be

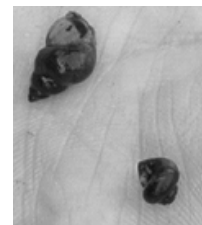
Visit our website at <http://www.dedondershells.be>

WORLDWIDE SPECIMEN SHELLS

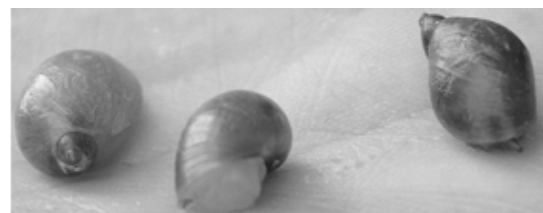
10 Minutes from Brussels Airport. Visitors welcome.

All families from the very common to the ultra rare, specialized in Pectinidae, Philippine shells and European shells

*Specimen shells and books on shells, free lists on request.
Satisfaction guaranteed!*

*Bithynia tentaculata en
Valvata piscinalis*

Succinea putris